

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

Št. 85.

V Celovcu v sredo 24. oktobra 1866.

Tečaj II.

Presodba „Slovenčevega“ programa.

Iz Ljubljane.

„Slovenec“ je 10. t. m. v svojem 81. listu prinesel načrt svojega programa in ga izročil na presojo in popravek. Prosta je pot. Zato se nadjam, da ne bo nobene zamere, če se jaz nekoliko te presoje lotim. Jaz razločujem v tem programu dva dela. Prvi razklada svoje programske misli, drugi pa si je zavzel ometavati tiste slovenske rodoljube, ki jemlje narodnost za podlago naši prihodnji politiški vredbi.

Kar se prvega dotiče, povem le ob kratkem. On se upira po večem na lanski Mariborski program; samo v dveh, toda bistvenih rečeh se od njega razločuje. Prvo je, da se ne drži dosledno historiškega načela, — zakaj njemu bi bilo prav, ko bi nas vlada v smislu historiških spominkov združila vse v notranje - avstrijsko skupino; ali še ljubša bi mu bila nehistoriška skupina ilirskega kraljestva z južnim Štajerskim; — drugo je, da ni pokazal pota, po katerem bi se program imel dosežati, kar je neogiblivo potrebno, ako hočemo, da ima program praktično pomembo.

Proti notranje - avstrijski skupini ne bo več treba mnogo govoriti. Ne samo, da je nemogoča, ker je Nemci po nobeni ceni nočejo, ampak tudi njeni slovenski zagovorniki so se zelo zelo pogubili, da se bojim, da bo „Slovenec“ blizu poslednji, ki se še zanjo poganja. Ta čut je menda tudi vzrokoval, da se je historiškem pravu izneveril v tem, da se prijemale „ilirskega“ kraljestva z južnim Štajerskim.

Mislím, da so naši časniki že zadostno dokazali, da ta skupina v historiškem pravu ni utrjena. Zakaj to prosim premisliti, da ni vsaka samovoljna naprava tega ali onega vladarja že historiško pravo; ampak da se pod tem razumeva samo tisto pravo, ktero se upira na dvostrane, po tedanji ustavi storjene ter do današnjega dneva pravomočno nepremenjene državopravne pogodbe med vladarjem in narodom. Le to je pomen historiškega prava v državopravnem smislu. Da pa „ilirsko“ kraljestvo nima niti sledu takega prava nad seboj, tega tistim, ki zgodovino poznajo, ni treba dokazovati. Če se dela politiški program, ne dela se za to, da bi ga človek imel v miznici zaprtega, temveč da se po njem deluje, in to, kar v njem stoji, zahteva. Ali kako čemo „ilirsko“ kraljestvo zahtevati iz naslova, ki ni resničen? Kako neusmiljeno bi nas naši nemški sosedeje zavrnilí, in nemara še na smeh postavili!

Prav lepo je to, kar piše „Slovenec“ o narodnosti, samoupravi in ravnopravnosti. Ali prašanje je, če ostane naš historiški organizem, kakor je zdaj, kdo nam vse to da? Vlada ne, zakaj mi, ki smo avtonomisti, zahtevamo, naj vlada večino tistih opravil, ki se ravno najbliže samoupravnega in narodnega življenja tičejo, izroči deželnim zborom. A deželni zbori? Mislím, da tako dobroljubi in lahkoverni nismo, posebno potem, kar smo že doživeli in skusili, da bi

od graškega, celškega, tržaškega in poreškega deželnega zbora pričakovali izpolnitve naših narodnih in samoupravnih želj. „Slovenec“ je sicer izrekel, da mi vse pričakujemo od vlade in pravičnosti svojih sedev. Ali jaz pravim, da tega izreka v celi Evropi nobeden izkušén človek podpisal ne bo. Pač lepo bi bilo na svetu, da so vlade in sosedeje res taki, kakor si jih je „Slovenec“ pri tem izreku mislil. Poslej bi nobenih ustav, nobenih odgovornih ministrov niti vojska, niti orožja več treba ne bilo. To bi bil pravi Ellihu - Buritov čas večnega miru! Ali dandanašnji, žali Bog, še ni nobena podoba tacič časov, in javeljuje jih bomo mi še dočakali.

Če se naše sedanje okoliščine in storjene skušnje na tanko prevdarijo, lahko se bo prepričati, da po poti, kterege „Slovenec“ namerava hoditi, ni upanja, da bi le najmanjšo reč dosegel od tega, kar si želi, in kar si je v svoj program zapisal. Zato se jaz tudi trdno nadjam, da „Slovenec“, ki se je s tem, da zahteva Ilirijo z južnim Štajerskim, že tako zelo izneveril historiškem načelu, stopi še en korak dalje, ter se združi s tisto četo, ki se je jela zbirati pod zastavo narodnega prava. Zakaj po moji sodbi imamo mi le dvoje na izvoljo: ali na historiški podlagi ostati, kakor smo, razdrobljeni, razdruženi, pod tujimi večinami hirajoči; ali pa poskusiti novo srečo, ki, če tudi nič ne dosežemo, ne more slabeja biti od sedanje. Nadjam se „Slovenca“ tudi še zato na svojo stran pridobiti, ker težave, kterih se on boji, niso take, kakor si jih misli.

„Slovenec“ pravi: „Narodnim skupinam bo nasprotovala, in mora nasprotovati visoka vlada, ker to načelo trga, slabi in ruši celo cesarovino. — Nasprotovali bodo Nemci, Madjari, Slovani, še celo Slovenci in cela Evropa.“

Ali je ta bojazen res tako utrjena?

Najpred moram opomniti, da se narodno pravo ne razumeva tako, da bi morala vsaka narodnost imeti svojo posebno, samostalno državo. Posebno pa mi Slovenci nikakor ne zahtevamo, da bi se od Avstrije odtrgali, in nezavisni od nje postavili. To se mi vidi tem potrebneje opomniti, ker nekteri bodi po zmoti bodi nalašč narodnost tako napačno tolmačijo, ter jo potem naravnost obsojujejo, da je brezumje, da je nemogoča reč.

To pojasnivši prašam, zakaj bi narodne skupine cesarovino trgale, slabile in rušile? Mi imamo na pr. po sedanji historiški razdelitvi 20 kronovin. Ako razdelimo cesarovino po narodnih skupinah, dobimo: 1. nemško, 2. madjarsko, 3. severnoslovaško, 4. južnoslovaško in 5. rumunsko skupino. Kdor se hoče prepričati, naj pogleda barona Czörniga narodno avstrijsko karto, pa bo videl, da bi taka razdelitev ne bila nemogoča. Pa recimo, da se vsaka teh skupin še na dvoje ali na troje razdeli; število bi še zmiraj dosti manjše bilo od sedanjega. Ali bi imela vlada zakaj taki razdelitvi ustavljalí se? Ali nam Slovincem niti tega ni treba zahtevati, da bi se cela Avstrija po narodnem načelu

uravnala, kakor niti zdaj ni vsa enaka; mi pustimo vsakemu svojo voljo in skrbimo le za se, da se nam naše zemljišče, ki je zdržema in ena celota, iz šestih združi v eno samo avstrijsko kronovino pod eno upravo in z enim deželnim zborom. To se saj ne bo moglo reči, da cesarovino trgamo, slabimo in rušimo. Tukaj, dragi „Slovenec“, si narodne skupine res prav po krivici zatožil.

Narodna ideja utegne Avstriji nevarna biti, pa le takrat, če ne bo znala svojih narodov zadovoljiti. Prav zato ji pa svetujemo tako podlago, ki je vsem enako pravična.

Prav je omenil „Slovenec“ Švajce nam na zgled; ali njegovemu sklepu ne morem pritrditi; zakaj prepričan sem, ko bi bili tesinski Italijani tako razdeljeni med druge, po narodnosti jim tuje kantone, kakor smo mi Slovenci, in ko bi bili v teh po večem v manjšini, ko smo mi, ne vem, ali bi se bili nasproti italijanskega gibanja tako mirno vedli.

Da Nemci in Madjari in vsi tisti, ki hočejo pod historiško izliko nad drugimi gospodovati, narodnim skupinam ne bodo prijatelji, to je skorej gotovo; ali ti se bodo tudi vsaki drugi uravnavi, ki ima ravnopravnost za podlago, ustavljalí. Vendar če je sojeno, da bodo ti kedaj svojih sonarodov pravice pripoznavali, ne mara, da bi se še najraje uklonili takemu načelu, ki je splošno evropsko in vsem enako pravično.

„Slovenec“ pravi, da se bodo narodnim skupinam še celo Slovenci protivili. Verjamem, da se tudi tacič ne bo manjkalo. Pa tudi drugod ni drugače. Še na Laškem niso vsi ene misli. Ali tega se ne smemo plašiti. Prepričan sem, da bi s časoma tudi pri nas narava in pamet premagali nevednost in predsodke; ampak dela je treba, dela! Najmenj pa to verjamem, kar „Slovenec“ trdi, da bi se cela Evropa narodnim skupinam ustavljalá. Meni se dozdeva ravno nasprotno. Zakaj to se vendar ne da tajiti, da so si Francija, Italija, Prusija in najnovejši čas, če prikazni ne varajo, tudi Rusija za geslo izbrale narodnost. Ne bojmo se, niti Avstrija, niti Evropa nam nima za kaj nasprotovati.

Politične in administrativne meje niso nespremenljive. Kolikokrat so se na Slovenskem že pred nami preminjale, in Bog vedi, kolikrat se še bodo za nami. One niso vraščene, niti pribite, da bi se zavolj njih morala zemlja trgati in rušiti. „Slovenec“ se sklicuje na Evropo. Dobro. Le ozrimo se v najnovejšo preteklost. Ali so politiške meje branile Italiji, da ne združi vseh laških pokrajin; Franciji, da si ne odtrga Savojskega in Nizze; Prusiji, da si ne prisvoji več severnonemških dežel in kosov od Panskega in Hessen-darmštadta; Prusiji in Avstriji, da v mirovni pogodbi ne ukrenete, da se severni Šlezvik lahko po narodnosti odruži, če hoče.

Administrativna meja je kriva, da so benečanski Slovenci Italiji odstopljeni in za nas menda za vselej zgubljeni. Kako dobro bi bilo, da je naša vlada te meje po narod-

nosti prej premenila. To nam bodi opomin za prihodnost.

Od srca želim, da bi te moje vrstice kolikor toliko pripomogle k razjasnjenju, in da bi se bistre slovenske glavnice političkega premišljevanja in spoznavanja prav živo poprijele! —

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Ministri; Tegethof; cesarsko potovanje; Goluhovski; centralisti.) Skorej bomo na Dunaju brez ministrov. Imamo tu dosti kronanih glav, dosti dobomo sem le mnihov in nun, — ministri naši pa so skorej vsi na dopustu. Človek bi mislil, da bode po tolikih homatijah in prekucijah dela in opravila čez glavo, — pa beseda: „Moremo čakati,“ ni samo za časov Smerlingovih imela svoje veljave. Morebiti da ministri lahko čakajo, narodi pa se že vsi tresejo in zdihujejo, da bi se skorej vpeljale potrebne preuredbe. Nekaj že bo, ker so na 19. novembra sklicani deželni zbori, vendar se zastran državnopravnih zadev ne bode moglo kaj storiti, ker ogerski zbor še ni sklican. Ti presneta kolera, ni dosti, da toliko ljudem telesno življenje otmilje, še ustavno življenje nam zavira! Časniki pa nanznanjajo, da tudi v Buda-Pešti odjenjuje, torej upamo, da tudi ta ovira skorej odpade. — Zraven deželnih zborov ljudi največ govore o vojaških pravadah pri nas in v Italiji. Na Laškem je pred vojaško sodbo poklican admiral Persano, ki je pri Visu bil premagan. Pri nas so pa v preiskovanje djani Benedek, Clam-Gallas in drugi generali. Na Laškem bode sodba očitno pred celim svetom, — pri nas se pa dela vse le med štirimi stenami in kar smo zvedeli o celej pravdi, je samo to, da so vsi za nedolžne in nekrive spoznani, nekteri še celo pohvaljeni, drugi pa penzionirani. Zdi se nam, da so ljudje vse kaj družega pričakovali, ker so se o severnej vojski čule res čudne novice.

O cesarskem potovanju se slišijo res vesele reči, svitli cesar dela na vse strani, da bi českmu narodu ne samo škodo na premoženju in blagu popravil, temveč tudi pobita srca ohladil in razveselil. Narodna ravnopravnost dobiva na Moravskem po šolah in uradnih se le zdaj svojo veljavo in pravico; svesti smo si, da svitli cesar tudi na Českem stori zastran narodne ravnopravnosti, kar se je dozdej proti jasnej postavi zanemarjalo. Kaj dobro nam je tukaj djalo in nas potolažilo, kar je Goluhovski rusinske deputaciji rekel in obljubil. Znano je, da se Rusini niso veselili, ker je bil Gol. za gališkega poglavarja izvoljen; kajti on je v sumu, da je Poljak od pete do glave, in da Rusinom ne bode pravičen in prijazen. Pa deputaciji je terdno obljubil, da bode skoz in skoz pravičen tudi Rusinom. Slava! Da bi le tudi poljski časniki ta lepi izgled svojega poglavarja posnemali! — Nemški centralisti so imeli tukaj te dni svoj shod, pa so na den spravili tak program, da jih obsojuje celi svet. Oni se termasto derže februarnega patenta in državnega zbora, ako ravno vsak otrok spozna, da je to vse nemogoče, celih pet let niso se nič naučili. Še to jih ni bilo sram razglasiti, da se hočejo pogajati z vsemi strankami, le samo s federalisti ne, ravno federalistov pa je po Avstriji več kot 24 milijonov!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Naša gimnazija; tolmač; licitacije; Rudolfova železnica; deželni lovci; svilo-

re ja.) Po obljubah g. opata in g. gimnazijnega vodja dr. Burgerja smo pričakovali, da dobi slovenščina tudi na celovške gimnaziji tisto mesto, katero drugod že davno ima. Ali Janežičev predlog se je moral popred visokemu ministerstvu sporočiti in — med tem ostane vse pri starem. Namesto te občno zaželene in potrebne preuredbe se je, akoravno od vis. ministerstva še ni poterjeno, vpeljalo že letos nekaj družega novega, kar bi bilo še lahko čakalo dolga leta ali pa še bolje na večne čase. Šolske ure so se namreč skorej vse in po vseh razredih tako preložile, da terpi šolski nauk od osmih do dvanajstih, popoldne pa večidel ni nobenega nauka. Vemo, da se je tako poskusilo na nekej dunajskej gimnaziji, pa ne zavoljo tega, da bi profesorji popoldne ne imeli ničesar opraviti, učenci bi se pa učili in vadili popoldne lenobo pasti, timveč na Dunaju so to poskusili, ker ima veliko učencev strašno daleč v šolo. Že na realkah, kjer risanje, pisanje in drugi predmeti dušnih sil tako močno ne napanjajo, že na realkah vsak učitelj živo čuti, kaj se pravi, četerito uro poučevati, koliko truda in napanjenja je treba, da učenci popolnoma ne obnemorejo. Kaj pa še le bode na gimnaziji, kjer vsi predmeti duha in vse njegove moči tako zelo napanjajo. Po naših mislih bode ta preuredba le slab sad donašala in tudi ljudstvu ne dopada. Zatorej smo si vsi svesti, da više šolske oblasti te abotne in nepedagogične novotarije poterdilo ne bodo! Še druge novotarije moramo omeniti in pred celim svetom spet žalosten glas povzdigniti, da vse naše pravične in postavne pritožbe ostanejo brez vsega sadu. Slišali smo in tudi v poslednjem listu oznanili, da je za tolmača postavljen g. And. Krek. Mi sicer protestujemo zoper vsacega tolmača, naj si bode, kdor koli hoče, ker mi koroški Slovenci v svojej domovini hočemo s sodniki v svojem domačem jeziku sami govoriti, — pa vendar smo bili g. Kreka veseli, ker zna slovenski dobro govoriti in pisati. Pa kako smo se v oči začudili, ko smo oni den v „Klagenfurterici“ brali, da je pri nekej sodnijskej obravnavi tolmačil gosp. Mikula. Kdo je ta Mikula? Rojen Slovenec je, bil je poprej gostilničar, potem pa je prestopil v kancelijo za pisarja in lani mislil se preseliti v Ameriko, letos pa je spet v kanceliji pri deželnej sodnji. Ze poprejšni tolmač, g. dr. Lederer, je tolmačil tako slabo, da so ga večkrat sodniki sami zavračali. Kaj bode še le počenjal g. Mikula, ki je sicer pošten in vse hvale vreden mož, slovenski brati javeljne, pisati gotovo ne zna? In taki ljudje bi v rokah imeli koroških Slovencev premoženje, blago, čest, svobodo in celo življenje? Ali ga ni, da bi svitlemu cesarju in visokemu ministerstvu naznanil, kako se nam koroškim Slovincem godi? Presvitli cesar ravno zdaj na Moravskem in Českem narodno ravnopravnost v življenje vpeljuje, gotovo tudi nas Slovencev pozabil in preslišal ne bode! — Zdej po celem Koroškem boben poje, nekaj ker gre do kmetije na kant, še bolj pa zavoljo tega, ker se povsod vojaški konji in voli prodajajo. Več ko tisoč se jih je gotovo že prodalo, pa večidel prav dober kup. En konj je v Celovcu šel za 1 gld. 50 kr., drugi pa tudi po 70—80 gld. Pri takej prodaji je zguba gotova. Tudi voli, ki je vsak stal po 300—400 gld., prodajali so se po 40—50 gld. To pa za kmete in živinorejce ni nobena sreča, — naši gospodarji ne morejo repiča prodati, davke po od njih vendar tirjajo! Skorej se bojo tudi barake ali lesene kolibe za bolne in ranjene vojake po dražbi prodajale. Tu bode spet velika zguba za državno denarnico! — Rudolfovo železnico je cesar že poterdil, — veselo je vse pa tudi čudi se vse, da se bode železnica delala na ptuji Videm, ne na našo domačo Gorico! Vendar bi se imelo najpred gledati, da iz tako drage naprave domači kraji najpred in največ dobička dobojo, in da se de-

lajo za najboljši kup, ko je mogoče! — Deželni lovci vendar niso zastoj po mestu rogovili in homatij napravljali. Vojaške plajšče, ktere so jim bili vzeli, dali so jim nazaj in v last prepustili. Nas, naše mesto in celo deželo to kaj serčno veseli, vse to dobroto hvali, le to nekterim ne gre v glavo, zakaj da jim jih koj s perva z lepo niso prepustili. Prihodnjic bojo že vedeli, kaj naj storijo, ako hočejo kaj doseči. — Sviloreja se po Koroškem kaj lepo in veselo razširja; več kot 60 svilorejcev si je že letos svile pridelalo. Zatorej naznanjamo, da se poda nekaj agentov za „Graines“ že meseca novembra v Japan po prava jajčica svilnih gosenc. To seme je pri nas najbolje; zatorej naj se vsak, kdor ga dobiti želi, vsaj do konca oktobra na dotičnem mestu oglasi.

Na Zilji. E. F. (Javna zahvala.) Veselo naznanjam, da je 12. t. m. prvi list „Slovenca“ zastoj dospel do mene. — Ponosni bodimo, ker imamo slavnega rodoljuba č. g. Josipa Gorupa, tergovca v Terstu, kateri se je nas ubozih učiteljev po Primorskem in Koroškem usmilil, in nam 50 iztisov „Slovenca“ plačevati obljubil. S hvaležnim srcem zakličem torej iskrenemu domoljubu stokrat Slava! Ljubi Bog, ohrani nam ga mnogo, mnogo let, in mu obilno poplačaj, kar nam je dobrega storil!

France Elar
učitelj.

Iz Šoštanjca. J. D. B. (Veče ali manje srenje? Dopisnik „Tagespošte“. Politika). Nehoté vstajajo in se plodijo sem ter tje tudi nektera mala pitanja o narodni samoupravnosti; tedaj ne bode od več, ako tukaj javno eno reč pretresemo zlasti na korist našim kmečkim občinam.

Nekdo (A. P.) se je zgledil od tod v nemškem časniku „Tagespost“, češ, da si prizadeva v „massgebenden Kreisen“, da bi se več občin združilo in tako v večje prestrojilo. Posebno gorko priporoča to prizadevanje in izpeljevanje prihodnjemu okrajnemu zastopništvu ali županiji. — Mi temu nikakor ne moremo priterditi, da bi to več koristilo in prihranilo, kakor pa bi kvarilo in stroškovalo. Vemo namreč, da če si občine prave može, kateri ne gledajo na dobiček, za predstojnike volijo, da taki možje sami za svoje mesto in opravila občini ne nakladajo nikakoršnih nepotrebnih izdaj ali stroškov. Ako je predstojnik srenjski vnet za resnično samoupravo in njeno dobro, upravljal bo s svojimi odborniki vse poslovanje lepo brez enostranske pritlikljivosti zakotnih pisavev, posebno če vstroji občevanje in uradovanje v vsem zastopnem narodnem jeziku. Odbor bo tudi za svojo občino opravila svoja lepo upravljal. Ako se pa več občin zedini in v veliko občino združi, — narastejo opravila, katerim je sam župan težko brez velike zamude kos, tedaj nastajajo za občino denarni stroški; večkrat pa predstojnik še sam ne more vsega uravnati potem nastaja neobhodna potreba, da se najame poseben pisar ali srenjski uradnik. Ta naprava pa občinam na drago pride. Saj se tak možak, da je kaj prida, ne dobi pod 300 gld. letne plače, zraven pa se mu morajo menda še stanovanje in derva za kurjavo priskerbeti. To je precej velika štibra za občino! Prilik imamo dovolj. Posamezne stranke občinske pa tudi večkrat v večih srenjah s svojimi pravičnimi zahtevanji in predlogi ne morejo predreti, — v takih jim gre večkrat čezmerno breme drugih nositi, ki bi jih nič ne zadevale, ako bi same za se obstale, i. t. d. To naj bi posebno dobro premišljevale srenje v št. Florijanu, v Topolci, v Velenju, v št. Ilju, v Skalah, v št. Janžu, v Paki i. t. d. Boljše je, da te srenje ostanejo v svoji sedanji obliki; dovolj so velike. Boljši in cenejši pride, ako si srenjska uradnija pripravi take knjige, v katerih ves poduk in vse prilike ima, ki ne stojijo tako drago, kot srenjski pisar;

obračajo naj se k domoljubnim možem, kateri jim radi brezplačilno eno ali drugo reč izpeljati in doveršiti pomagajo, in tako si ohranijo lahko svojo samostojnost. Dobro in koristno pa bi bilo, ako bi kateri domoljuben gospod prav po domače spisal knjižico za županovanje, ki bi le to obsegala in prav cenó prišla, — kakor je č. gosp. Einspielerja „Politični katekizem za Slovence“.

Kakor za gotovo zvemo, naprosilo si je vredništvo „Tagespošte“ tukaj dopisovalca z lastnim pismom. Le škoda, da je kaj globoko po tako osebo seglo, ki reč le po eni strani gleda in ni sposobna ljudske obravnave ali zadeve javno pretresovati, ker ji le preveč zvednosti in znanja narodnih potreb manjka.

Da je naš verli nemški časnik „Zukunft“ meseca oktobra v obliki zrastel, to gotovo razveseljuje vsacega naročnika in ves slovenski narod! Slava! Da se pa v naši politiki še tako terdovratno v nezdoljni centralizaciji, dualistiki, enostransko prikrojeni avtonomistiki sučejo, to je v tako imenitni dobi res tužno slišati, ker nam tako vedenje kar nič prida za milo Avstrijo ne obeta. Kdor predolgo čaka, lahko zamudi! — Ravna, prava in prosta pot pelje k blagotrajnosti! Stara moda politična, ktere se nekateri tako terdovratno deržijo in nič ne prenovijo, zdi se nam abotna. Pozor tedaj, da je ne zabredemo že spet kam!!

Iz Celja 14. oktobra. ♀ (Kolera. — Sol e.) Za žalostjo pride veselje. To je navadna toložba žalostnim. Hvala bodi Bogu, da se je tudi nad Celjani le-ta tolažinka vresničila! Kolera, ki je z „Gerstnerji“ in „Sachsen-Wajmarji“ priromala v naše poprej zdrave pokrajine, poslovala se je tudi z njimi in menda šla na Ogrsko v Buda-Pešto, kjer je, kakor se je sporočevalo, po prihodu omenjenih vojakov, če je bila tudi že popred tam vkoreninjena, v resnici veliko strašneje razsajati začela. Tu jih je spravila blizo 60 v krtovo deželjo, kar je za tukajšno majhno okolico zdato število. Najtukajšno najhno okolico zdato število. Najtukajšnje se je prikazala 30. septembra. Tedaj je ležalo 8 mrličev v kostenjaku. Cerkvenikar je enako pobožnemu Tobiju noč in dan bedel, grobe delal, mrtve skupaj nosil in jih pokopaval. Ljudstvo je silno tugovalo in trepetalo, in to je tudi bilo vzrok, da se pri pogrebih ni več zvonilo. Več gospóde je že pobegnulo. Po mestu je navstala velika tihota, na plemenitem in kmetiškem obrazu bila je videti velika žalost. Po odhodu že imenovanih vojakov je pa začela odjenjevati, in mislim, da smo, ako Bog hoče, danes poslednjega v naročje ljute tujke umrlega zagnili, v hladno zemljo. — Da bi se akuženi zrak popolnoma očistil, prosilo je slavno ravnateljstvo tukajšnje gimnazije v imenu č. k. urada celjskega deželno namestništvo v Gradcu, da bi blagovolilo tukajšnje šole še le 3. nov. odpreti. Prošnja se je uslišala. Dasiravno predolge ponudnice marljivemu dijaku niso niti priljubljene niti hasljive, vendar ima le-to podaljšanje svoj blagi namen. Šolska mladina je že tako sploh preneskrbna za ljubo zdravje, in gotovo bi tudi sedaj neizvrševala vestno od gosposke zoper neusmiljeno morivko nasvetovanih in zapovedanih pravil. Lahko bi torej kolera novič začela daviti in druga znota bi bila hujša od prve. Samo to bi bilo želeli, da bi slavno ravnateljstvo svoje „Kundmachungen“ o pravem času po domačih časopisih razglasovalo. Je-li to prav, da zavoljo 72 naštetih, priljubljenih mu sidnov matere Tevtonije, ki tako večidel bivajo v mestu, 230 Slovencev za nos vodi?! Niso se torej zastoj glasile hude lamentacije, ko je danes zopet prispelo od vseh krajev veliko dijakov v Celje — na uro gledat! To se vendar ne vjema s tisto navadno frazo: „Ich sorge väterlich“, in kar je še več tacih večidel na koncu jezika rečenih izrazov!

Iz Grada. 17. oktobra E. S. P. (Želja. Občni zbor „Slovenije.“ Dr. Krek in slovanščina.) Če bodo slovenski rodoljubi „Slovenca“ res tako podpirali, kakor se kaže, smemo slobodno upati, da bo znabiti že v novem letu ali v večji obliki ali pa po trikrat na teden izhajal. Res bi bilo lepo, ko bi se mu sedanja oblika razširila, da bi bila taka, kakor jo imajo drugi večji časniki; vendar bi se pa gotovo več naročnikom vstreglo, ko bi „Slovenec“ v sedanji obliki vsaj trikrat vsak teden izhajal in tako vedno najnovejše novice donášal.

Včeraj je bil v tukajšnjem slov. društvu „Sloveniji“ občni zbor. Zbralo se je lepo število slov. dijakov, ki so na tukajšnjem vseučilišču, akoravno ne toliko, kolikor se jih je pričakovalo. Po nekoliko prenarejenih in odobrenih pravilih se je volil novi odbor s predsednikom, podpredsednikom, tajnikom, knjižničarjem in denarničarjem.

Za predsednika je bil skorej enoglasno izvoljen g. Anton Tomšič, pravoslovec 4. leta, rojen Dolence, bistra glava pa iskren domorodec. V Slovenijo se je tudi nekaj Hrvatov in Srbov vpisalo. — Drugo polletje bo še le dr. Gregor Krek prednášal slovanščino na vseučilišču. Govorili smo z rodoljubnim g. doktorjem in slišali, da misli v kacic 4 semestrih vse razložiti, kar je treba za izpit. To je prav, pa tudi živa potreba. Naj bi ga le slov. dijaki pridno hodili poslušat! Kakor se sliši in tudi želi, pride g. Krek tudi za izpitnega komisarja, ker le tako bo njegov uk še le pravo veljavo zadobil. Naj bi se torej res zgodilo!

Št. Rupert na Dolenskem. Δ (Opombica zarad županovega pisarja. Naša šola.) V zadnjem dopisu sem bil nekaj povedal o našem novem županu in njegovem uradovanji; zdaj pa povem, da gre govoric, da ima on nekakega pisarja, o katerem dobro vem, da tudi ne zna trohice slovenske pisave! Kako kratkoviden in čuden je vendar naš župan, ako si je v resnici pisarja vzel brez odborovega dovoljenja, kajti pisarja bo treba plačati za njegov trud; a odbor ne bo hotel plačila dati po vsej pravici ne in plačilo pade na župana samega. Tedaj ako hoče gospod župan pisarja imeti, naj skliče odbor in naj mu naznani misel o pisarju; potem pa naj odbor stori, kar mu je drago. Če si že hoče pisarja izvoliti, naj si izvoli takega, ki je zmogel slovenskega jezika, kajti uradovanje mora slovensko biti; ako bi se pa plačeval pisar, ki ne zna slovenskega jezika, godila bi se kmetu prava krivica. Le pravično in previdno!

(Konec pride.)

V Črmošnjicah na Dolenskem. N. (Letina. Vино.) Pri belih Kranjcih je letošnja letina, hvala Bogu, še dosti dobra; akoravno je spomladanski mraz semertje škodoval, je vendar dobljivi Bog zopet blagoslovil zemljo. Na Metliško-černomeljskem bo živeža za zmerno potrebo, in vina je več ko lansko leto. Akoravno ne bo tako dobro, vendar so vincarji hvaložni in veseli ter pričakujejo gorenjskih vinokupcev, katerim bi radi letošnji pridelek po 2 fl. vederce, to je 4 fl. avstrijsko vedro prodali. Grozdje je v lepem brano bilo in moštje že rezen.

Izpod Triglava. — ? — (Novi in stari Riharjovi napevi, — sezite po njih!) Prejel sem pred dobrim tednom zopet dvoje snopičev novih napevov, ki jih je zbrala, založila in na sveto dala sestra rajnega g. Riharja, in se tudi pri njej v ljubljanskem semenišču bivajoči dobivajo, kakor je bilo že v „Novicah“ in v „Danici“ naznanjeno. Kdor bi jih hotel hvaliti, bi o Riharjevi slavi ne mogel nič novega povedati, kaj ti le en glas gre o njem, da ga namreč tudi v sto letih enakega mojstra ne bo imela Ljubljana. Kdor bi ga pa hotel grajati, kakor se je bil na lastno sramoto nek gospod v Ljubljani res predrznil, ter ga je ves slovenski svet z nejevoljo zavrnil,

ta bi s tem le sebe hotel povzdigovati, a s tem ošabnim duhom svojo oholo glavo označevati. — Cuique suum — vsakemu svoje! naj velja povsod.

Je pa teh novih napevov v epem snopiču 16 od Matere božje, zlasti za Šmarnično pobožnost, po katerih bodo gotovo vsi učitelji posebno po Kranjskem, kjer je ta pobožnost do malega povsod vpeljana, z veseljem segli. Pa tudi v knjižnicah družih učiteljev po vseh slovenskih okrajih se bodo kot dovršene muzikalne lepote odlikovale, in se tako med pobožnim slovenskim ljudstvom širile, ker niso le za Šmarnice, ampak tudi za druge Marijine praznike pripravne. Kjer pri cerkvah še družih cerkvenih napevov rajnega Riharja manjka, kakor post: za sv. maše, za praznike svetnikov skozi leto, od Matere božje, od sv. obhajila, Tantum ergo itd. bilo bi pač priporočiti, kakor so že rajni knezoškof Wolf naročevali, naj bi se ob enem pri rajnega sestri Jeri omislili, ker s tem bi se po moji misli vsi Slovenci najlepše in najlože tudi v cerkvenem petju zedinili.

Drugi snopič obsega „narodne napeve“, kateri naslov se jim po vsi pravici spodobi, ker so res narodni, nespođtakljivega zapopadka, kaj veseli in tako za vsako pošteno veselico brez vse tiste suhoparne, romantično-nježne ljubave, ki pri „liedertafeljnih“ v vsaki drugi pesmi veje. K tej vrsti spada že pred več leti na svetlo dani „Venec čvetroglasnih pesem“, v katerem se nahajajo: „Na razhodu“, „Savica“ in več družih. — Torej prečastita duhovščina, gg. učitelji, čitalnice naše in vsi prijatli veselega narodnega petja, nikarte tacih biserov prezirati in puščati domačih svetinj v kotih prašiti! Kdorkoli si jih omisli, spoznal bode, da so take pesmi za nepokvarjeno slovensko ljudstvo. Take in njih enak najbodo naša „leitende Cultur“; v „Liedertafeljem“ pa naj se ponašajo in njeno slavo razglasujejo oni, katerim Prusi še celo pri Kraljevem Gradcu v možganih niso dosti luči pri žgali!

Mir in pokoj rajnemu Riharju, — blagi sestri njegovi pa dosti podpiravcev, da bi za svoj dobri namen vsaj škode ne trpela!

Iz Kanala 8. okt. S. F. (Nekaj v premislek.) Z Italijo je tedaj mir sklenjen. Mi zgubimo beneško kraljestvo, katero dasiravno imenovano biser avstrijske krone, delalo nam je vendar tolikanj skerbi in požiralo veliko veliko denarja in ljudi. Zares težke butare smo se znebili!

Meja ostane, kakor je bila. Italijani bi jo bili sicer radi imeli po Soči, dá, morebiti še dalje, če bi bila naša vlada v to privolila. Pa kakor je cesar odgovoril Prusu, kateri je hotel en kos Šlezije: Ne ene pedi zemlje, ne ene duše! — ravno tako je gotovo tudi odgovoril italijanskemu kralju, kterega smo še povsod zmagali. Saj bi bila pa tudi z daljšo mejo velika krivica storjena slovenskemu ljudstvu ob Soči, katero je na klic svojega cesarja kakor Tiroljci orožje zgrabilo in sovražnika na mejah čakalo. Tukajšnja tako imenovana občinska straža je štela samo v 4 gorskih okrajih, namreč v kanalskem, tminskem, bovškem in cerkljanskem, čez 5000 mož, ki so vsi bili na boj pripravljeni in pogumnega serca kakor Tiroljci. Posebno se je straža ročinska v kanalskem in kobaridska v tminskem okraju dobro obnašala. Perva je varovala celo obhribje od Berd do izvirka Indrije (Idrije), druga pa mejo ob Nadiži (Natisšone) in je Tirolcem enako na visokih hribih, kakor na Matajuru (monte maggiore) skale, kamnje in debele hlode nanosila, da se zvaljajo na Italijane, ako bi se predrznili priti v naše hribe. In táko ljudstvo bi naša vlada Italijanom, njih sovražnikom, izročila!

Veči del ljudstva je gotovo tudi želelo, naj bi stara meja ostala, saj je ta za vse boljša, tudi za vojsko, ker v soteski pri Robu blizo Kobarida bi se dala z malo vo-

jaki cela armada že zdaj ustaviti, veliko lože pa še potem, če se tukaj ali pa v Kobaridu terdnjava naredi. — Vsak želi tudi staro mejo zavolj železnice, ker ta bi potem, namesto čez Pontabel v Videm, čez Predil v Gorico držala. To bi bil največi dobiček za našo deželo in največe darilo našemu ljudstvu za njegovo zvestobo!

Vlada pa tudi menim, da drugači storiti ni mogla. Saj smo bili do zdaj le uboge sirote in naši sosedje so nam vse kar od ust jemali; tako n. pr. je z veliko cesto, ktera se je pred 50 leti čez Pontabel namesto ob Soči naredila in ki dobiček Lahom daje, nam pa in državi zgubiček; kajti vsaka le količkaj velika povodenj razdere tisto cesto in pobere mostove, kar se mora vse potem na državne stroške popravljati. Ravno taka bi bila z železno cesto. Ob Soči bi se pa ne bilo tega treba bati, in enkrat narejena bi stala na večne čase!

Bralo se je po časnikih, da je inženir g. Hofmann is Dunaja, kateri je bil Sočno železnico že pervikrat zaverigel, bil spet poklican, naj jo še enkrat pregleda, ali bi ne bila morebiti zdaj dobra. Nemški časniki so pisali, da jo je pregledal (?) pa svetoval, naj jo le na in čez Pontabel naredé, ker ta je tudi še zdaj boljša. Temu se jaz ne čudim in mu tudi tega ne zamerim, ker, če bi bil on zdaj tisto ob Soči nasvetoval, černil in topil bi sam sebe, da ni pervikrat dobro svetoval! Ali mar visoka vlada ni imela drugega moža za to pregledovanje?! Pa ni še prepozno! Posestniki Sočne doline, zedinite se s trgovci v Terstu in Gorici, pojte k presvitlemu cesarju in prosite ga za ta dar! Pravicoljubni cesar vas bo uslišal v kljub g. Hofman-u in njegovim videmskim prijatlom. —

Iz Volč pri Tminu 15. t. m. P. K. (Ogenj. Mila prošnja.) Danes je že osmi dan, odkar je našo vas prestrašna nesreča zadela, in še le danes zaradi prevelike srčne žalosti po tebi, ljubi „Slovenec“, to nesrečo slovenskemu svetu objaviti zamorem. Pa saj je bila tudi nas vse tako presunila in omamila, da se nihče nobene reči poprijeti ni mogel. Dne 8. t. m. ob 8mi uri zvečer zaslišim naglo krik: Ogenj je zunaj. Naglo pogledam skozi okno in vidim bližnje hribe in gore že grozno razsvitljene. Ogenj je bil navstal v hlevu pred zadnje hiše na južni strani vasi in udaril skozi slamnato streho. Na južni strani naše vasi so pa bile hiše in hlevi večidel sé slamo krite in celo blizo ena drugi. K veči nesreči je pa še veter od juga proti severju močno pihal ter plamen in žarke kakor ognjeno morje po vasi naglo podil, tako da so se v manj kot četrti ure vse slamnate strehe po sredi vasi od enega konca do drugega naglo vžgale in strašno gorele. Bilo je pa tudi vse suho kot smodnik, ker že več tednov dežja ni bilo. Gorelo je tako strašno, da so ljudje daleč okoli plamen in žarke videli in čutili nebo pa žareti in svetiti se so celo v Gorici, v Bovcu in še v daljnjih krajih videli. Joka in vpitja, straha in obupanja ubozih ljudi, tuljenja in cviljenja uboge živine bi pa ne mogel nihče popisati, tudi tisti ne, ki je sam vse to slišal in videl! Na južni strani vasi, kjer je bilo začelo goreti, so ubogi ljudje komaj življenje in živino oteli, nekteri otroci, ki so že spali, so v srajčicah ali celo nagi iz gorečih hiš bežali. Po sredi vasi in na severnem koncu so oteli k večjemu oblačila, blaga pa skorej nobeden nič. Pogorelo je 45 hiš in 35 hlevov, med kterimi je bilo okoli 12 z opekami pokritih. Škoda znaša po uradniški cenitvi nad 80.000 gld. Da je tako velika, ni čuda, saj so ubogi ljudje veči del že vse pridelke za se in za živino pod streho imeli. Kaj bodo zdaj ti nesrečneži počeli? — Zima je pred durmi, nipa ne strehe, ne obleke, ne živeža! Vsi blede in prepadeni lazijo okoli črnega zidovja,

ki je še ravnokar njihovo majhino premoženje hranilo, zdaj pa žalostno in tužno izmed osmojenega in ožganega drevja v nebo šterli. Oh strašno žalosten pogled! Eni milo zdihujejo, drugi glasno jokajo, da se morajo terdemu kamnu smiliti in da se človeku srce terga, ki jih gledati mora.

(Konec pride.)

Ptuje dežele.

Pruska. Govori se za gotovo, da ste pruska pa saksonska vlada sklenili med seboj neko vojaško pogodbo, po kterej bodo pruski pa saksonski vojaki skupaj za posadke v Draždanih, Lipsiku in Kamniku. Saksonski vojaki bodo po takem berzkone kmalo se vrnili v svojo domačijo, kjer se bodo menda večidel razpustili. O medsebojnih državopravnih zadevah in razmerah pa se bode še le prihodnji zbor posvetoval in potrebno določil. — Iz Lipsika se piše, da je mestno svetovalstvo s 40 proti 13 glasom sklenilo, vlado svojo prositi, naj se hitro mir sklene in Saksonija severni zvezi pridruži, da se spet kaj tacega, kakor v poslednji vojski ne zgodi. — Kakor se vidi, dosegel bo Bismark kaj lahko svoje namene, in da se skorej lahko vresničijo besede, ki jih je pruski kralj oni dan neki deputaciji rekel: Mi smemo upati, da se bode narodna naša ideja vresničila. — Bismark je neki še zmirej bolehen, — ali to nič ne de!

Angleški. Beremo dan na dan, da se Angleški narod čedalje bolj za prenaradbo volilnega seda vnema. To je kaj lepo slišati, posebno Brigtovo ime ali še lepši bode, če se vse v djanju kaj izpelje.

Amerika. Cesar Maks hoče še ostati v Mehiki. Ali neverni Tomaži ga skorej pričakujejo, če bo le mogoče, v Miramari pri Terstu. Pa tudi Johnson in še bolj Napoleon itd. imajo svoje križe.

Italija. Te dni se izroča Benecija Italijanom. Dober kup (prav za prav jim gre!) so jo dobili in nobeden jim je ne bo oponašal, ako se jim zanaprej dobro in srečno bode godilo. —

Admiral Persano se očitno sodi zato, ker je pri Vidu — po glavi dobil! Pri nas se ni še slišalo od tako imenitne očitne pravde, o kterej bomo kmalo kaj povedati zamogli, kako se pri nas postopa, kako pa dragod. Kar se pa rimskega „vprašanja“ tiče, bo pa morebiti skorej huda zapela. Vendar obupati ni treba nikomur, ker zgodilo se bo, kar je najbolj potrebno. Od španskih ladij pa ne pričakujemo nič kaj prida!

Razne novice.

* **Iz Ljubljane:** Po sporočilu c. k. deželne zdravilstvene komisije od 13. t. m. je zbolelo od 21. avgusta — ko se je kole-
ra prvič pokazala na Kranjskem — do 13. oktobra vseh skupaj od civilnega stanu 1476 oseb, umrlo jih je 611, ozdravelo 621, bolnih je bilo po vsej deželi ta dan še 244 oseb. Med vojaki jih je od začetka boleznii v Ljubljani zbolelo vseh skupaj 333 mož, umrlo 125, ozdravelo 169, tako da je bilo bolnih ta dan še 39 mož.

* Po sporočilu ravno te komisije je do 17. t. m. zbolelo v Ljubljani vseh skupaj 160 oseb, od teh jih je 71 ozdravelo, umrlo 77, bolnih je ostalo ta dan še 12 oseb.

* Deželnega glavarja namestnik in posestnik g. dr. Karl Wurzbach je daroval — kakor piše „Laib. Ztg.“ — več obli-gacij vrednosti 2100 gld. in v hranilnici naloženih 375 gld. 21 kr. za ustanovo za in-

valide, oziroma za revne in bolne, ktera ustanova naj se imenuje „Zavod carice Elizabete“. Slava mu za ta blagodušni dar!

* **Koledar in letopis slovenske matice** se, kakor pišejo „Novice“, dobro razprodaja. Samo iz Zagreba — kjer matica že tako šteje čez 20 udov — prišlo je naročilo za 50 iztisov. Kdor tedaj hoče še pristopiti za leto 1866 in dobiti vse tri knjige, ktere mu gredó po odborovem sklepu, naj se podviza, ker koledarja bi utegnulo kmalo zmanjkati.

* **V preteklem četrtletju (julija, avgusta in septembra meseca)** je pristopilo k slovenski Matici 124 novih udov in sicer 12 ustanovnikov in 112 letnikov. Te številke pač najbolj kažejo, da je in ostane najboljše vabilo pridna in obširna delavnost. Od 1. oktobra naprej pa je pristopilo zopet 23 novih udov. Pričakujemo jih pa še mnogo iz Koroškega, Goriškega in Primorja!

* **Iz Podkrajja** na Ipavskem se o priliki blagoslovenja vogelnega kamna k novi cerkvi med drugim tudi poroča, da, kakor je duhovnih K. . . samostalno duhovnijo tamkaj ustanovil in si za to velike zasluge pridobil, ravno tako gre tudi z veliko hvaležnostjo spominjati zdanjega unškega duhovnika, verlega g. Jan. Brence-ta, ki je pred nekaj leti Podkrajju šolo napravil. Slava obema!

* **Po najnovejših naznanilih** je kolera v Terstu, kjer jih je do 5. okt. zbolelo 630 oseb, umerlo pa 348, nehala. V zgornjih krajih, kakor v Pragi, na Slovaškem itd. bode menda tudi kmalo žginila. Piše se pa zdaj, da na Bosanskem, posebno v velikem mestu Sarajevu, kaj hudo razsaja, da jih še več ko 20 na dan umerje.

* **Knez Lobkovic**, dozdanji tiroljski namestnik, je stopil v pokoj.

* **Mesto Praga** ima po Prusih škodo 832.000 gld.

* **Obresti turškega državnega dolga** znašajo na leto 5,130.000 turških liver. Precej lepo stevilo!

* **Ljubljanski tergovec g. Čemažar** je 20.000 gld. vložil v ta namen, da se napravi pri stolni cerkvi nova korarija, ki se bode imenovala „Čemažarjeva.“

* **Ljubljanska hranilnica** bode mestu posodila 100.000 gld.

* **Nastanovanje vojakov stane** teržaško mesto do zdaj 100.000 gld.

* **Ogerski primas, kardinal in nadškof Scitovski** je 19. t. m. umerl.

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škofija: Kurchbergovo korarstvo je dobil župnik v Zaspem g. vitez Jož. Hilmajer. G. Jan. Projič gre za duh. pom. v Prem, g. Jgn. Bém v Naklo, g. Matija Smolej v Dobropolje, g. Miha Skubic v Ribnico, g. Drag. Klinar v Košano, g. Jož. Jaklič v Loški potok, g. Jan. Čadež v Knežák, g. Jaka Vindišar na Jesenice, g. Mat. Jereb pa ostane še v Kočevju. — Umerl je novomeški korar preč. g. Mat. Svetličič. R. J. P.!

Dunajska borska 23. oktobra 1866.

5% metalike	61.50
5% nacional	67.75
1860 derž. posoj	80.30
Bankine akcije	718.—
Kreditne „	153.50
London	129.10
Novi zlati	6.15
Srebro	127.76